

РОЗДІЛ І. Початкова освіта

УДК 37.02

Калита Н.І.

*кандидат педагогічних наук
доцентка кафедри педагогіки та методики початкової освіти,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Іванна Франка
м. Дрогобич, Україна
(n.kalyta@dspu.edu.ua)*

Пилат Г.Л.

*вчитель початкових класів
Солонської
гімназії Меденицької селищної ради
Дрогобицького району Львівської області
смт. Меденичі, Україна
(galyageremesh@gmail.com)*

Формування навчальної мотивації учнів початкових класів в освітньому процесі початкової школи

У статті розглянуто поняття навчальної мотивації, розкрито деякі аспекти формування навчальної мотивації учнів початкових класів в освітньому процесі початкової школи. Зроблено спробу розкрити основні прийоми та засоби формування навчальної мотивації в освітньому процесі початкової школи. Розкрито важливу роль учителя у формуванні навчальної мотивації в учнів початкових класів.

Ключові слова: *навчальна мотивація, мотив, учні початкових класів, освітній процес.*

Formation of educational motivation of primary schoolchildren in the educational process of primary school

The article considers the concept of educational motivation, shows some aspects of the formation of the educational motivation of primary schoolchildren in the educational process of primary school. It is made an attempt to reveal the main ways and means of the formation of educational motivation in the educational process of

primary school. It is shown the important role of a teacher in the formation of educational motivation of primary schoolchildren .

Keywords: *educational motivation, motive, primary schoolchildren, educational process.*

Освітній процес у початковій школі здійснюється відповідно до чинних нормативних документів, зокрема, таких як «Державний стандарт початкової освіти», Закон України «Про освіту», «Типова освітньої програми», «Концепція Нової Української школи» та інших. Усі вони зосереджені на формуванні всебічно розвиненої особистості, яка зможе вільно розвиватися, здатна до критичного мислення та зможе знайти вихід із будь-якої ситуації. Метою початкової освіти є цілісний розвиток дитини, її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування компетентностей, наскрізних умінь і навичок, формування цінностей, самостійності, креативності та допитливості.

Постановка проблеми. Навчальна мотивація – це процес, який спонукає, скеровує та підтримує зусилля, спрямовані на участь у навчальній діяльності. Мотивація-спонукання до дії; динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, що керує поведінкою людини, який визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини діяльно задовольняти свої потреби (Лук'янова, 2006).

Це цілі, реакція на невдачі, наполегливість і ставлення учня до навчання, це складна, інтегрована система, яка спонукає учня бути активним. У шкільному навчанні особливе значення надається пізнавальній мотивації, яка впливає на інтереси і тим самим чи не найбільше сприяє психічному розвитку особистості. За допомогою відповідної навчальної та виховної діяльності можна сформувати мотивацію, тонко стимулюючи учнів до відповідним чином спрямованих зусиль.

Такий вплив виявляється особливо ефективним, оскільки учень докладає конкретних зусиль не тому, що йому щось нав'язали, а в результаті відчуття специфічних потреб і – шляхом їх прийняття дії – він хоче їх задовольнити. Неважко помітити, що різні типи мотивації пов'язані з різними потребами і залежно від того, яка з них

виявляється найсильнішою, та чи та мотивація відіграє домінує у навчанні. Переважно більше ніж один мотив спонукає учня до дії і спрямовує його діяльність. Формування мотивації школярів відбувається через особливий підхід до матеріалу, сучасні досягнення в науці, доступність та пізнавальність матеріалу.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання формування навчальної мотивації завжди було важливим у психолого-педагогічній літературі. Як відомо, основою мотиваційної сфери є зміст навчання та його значущість для учнів початкових класів. Зміст навчання визначає спрямованість учнів, тобто їхню навчальну мотивацію. Вивченням питання мотивації навчання у педагогіці та психології займалися М. Алексєєва, Л. Божович, П. Гончарук, А.Маркова, Г.Костюк, М. Лук'янова, В. Семиченко, Л. Стадник та інші.

Мета статті полягає у розкритті основних прийомів та засобів формування навчальної мотивації в освітньому процесі початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Якісна освіта – це найкраще, що ми можемо дати нашим дітям, кожен вчитель хоче, щоб учні добре вчилися і щоб вони виявляли інтерес до його предмету. Нам добре відомо, що мотивація є внутрішньою і зовнішньою, а крім того, запорукою успіху учнів на всіх етапах навчання. А також вона виступає тим джерелом енергії, що дає нам змогу долати усілякі труднощі.

Мотивація учнів початкової школи до навчання буде формуватися тоді, коли в школі створене належне освітнє середовище. Коли дитині комфортно, цікаво перебувати у певній ситуації, коли є всі умови, які спонукають до навчання. Неважливо, якими знаннями чи методиками володіє вчитель, якщо немає позитивної мотивації, якщо він не може створити ситуацію успіху в класі, навчання буде для учнів нецікавим та неефективним. Воно не залишить жодного сліду у їх свідомості.

У науковій літературі виділяють різні види мотивації, такі як внутрішня мотивація, пізнавальний інтерес, позитивне ставлення до

предмету. Під час навчання вчителі стикаються з проблемами різнорівневого засвоєння матеріалу учнями.

Учителі відіграють важливу роль у формуванні бажання вчитися та позитивно ставитися до своїх уроків. Це передовсім стосунки, які встановлюються між вчителем і кожним учнем. Важливо, щоб вони були дружними, довірливими та передбачали взаємопідтримку. Мотив задоволення від навчання має сприятливе підґрунтя і позитивне ставлення до вчителя. Водночас відчуження, недовіра, авторитарність і цинізм з боку вчителя викликають в учнів негативні почуття, негативне ставлення до уроку. Якщо вчитель постійно демонструє відданість своїй справі, впевненість в успіху діяльності учнів і віру в пізнавальну цінність предмету, який він вивчає, це негайно передається учням і стає джерелом мотивації до навчання.

Одним із найефективніших способів мотивувати учнів до навчання є створення у класі ситуацій успіху. Для цього вчителю необхідно підбирати для учнів посильні завдання, оцінювати їх виконання та забезпечувати відповідний мікроклімат, який допоможе учням позбутися почуття тривоги та страху. Необхідно забезпечити відповідний мікроклімат, який викличе у них позитивні емоції. В учнів початкових класів потрібно чітко сформулювати відповіді на потреби хочу, можу і навіть це робити.

Так, наприклад, на уроках мовно-літературної освітньої галузі, зокрема, читання, вчимо дітей читати. Саме ці уроки дають відповіді на поставлені запитання. Молодші школярі розуміють, що їм потрібно навчитися читати для того, щоб виконувати всі інші завдання, які прописані у навчальному підручнику, і не тільки. Учні повинні зрозуміти просту істину: якщо вони навчатися читати, то зможуть гарно спілкуватися, бути успішними у навчанні.

До шляхів формування мотивації на уроках треба віднести мотивацію навчальної діяльності за допомогою бесіди, створення проблемної ситуації, використання творчих завдань, технологій «Мозкова атака», «Незакінчене речення», «Асоціативний куш», «Павутинка», «Незнайко» та багато інших, науково-популярної літератури, шляхом створення ситуації успіху.

У Новій українській школі використання ігрових ситуацій допомагає мотивувати учнів до навчання. Під час ігор вони отримують задоволення від того, що вивчили, у них активізується змагальний дух і можливість бути кращим. З цього приводу В. Сухомлинський писав: «В грі розкривається перед дітьми світ, розкриваються творчі можливості особистості. Без гри немає і не може бути повноцінного розумового розвитку. Гра – величезне світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається життєдайний потік уявлень, понять про навколишній світ» (Сухомлинський, 1997. с. 530).

Формування мотивації у учнів до навчальної мотивації є однією з головних проблем сучасної школи. Її актуальність зумовлена оновленням змісту навчання, постановкою завдань формування у школярів прийомів самостійного набуття знань, пізнавальних інтересів, життєвих компетенцій, активної життєвої позиції, здійснення в єдності ідейно-політичного, трудового, морального виховання учнів.

Висновки. Формування навчальної мотивації вимагає раціонального освітнього процесу, в якому учні є активними учасниками пізнавального процесу. У дітей розвивається внутрішнє бажання вчитися і позитивне ставлення до процесу навчання, якщо вони мають можливість відігравати активну роль у навчально-пізнавальній діяльності. Для цього потрібно зрозуміло подавати матеріал; вміло організовувати самостійну роботу для набуття знань, умінь і навичок; показувати практичну значущість матеріалу; розвивати ключові вміння; вміло поєднувати різні методи, прийоми, способи викладання та навчання; створювати проблемні ситуації; використовувати цікаві елементи; звертатися до гумору; викликати емоції та почуття щодо «навчання вчитися».

Список використаної літератури

1. Війчук, Т. Шляхи формування навчальної мотивації учнів на уроках математики. *Молодь і ринок*. 2012. № 11. С. 90–93.
2. Канюк, С.С. (2002). Психологія мотивації : навчальний посібник. Київ : Либідь. С. 238–248.

3. Лук'янова, М. (2006). Психологія навчальної мотивації школярів. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. № 3/4. С. 26–32.
4. Сухомлинський, В.О. (1977). Вибрані твори : у 5-ти т. Т. 4. Київ : Рад. школа, С. 530.